„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин. на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте овакових ситних слова, за жирс се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 169. У Новом Саду у недељу 30. октобра 1888. ГОДИНА XXIII.

ШТА СЕ СПРЕМА РАДИКАЛИМА У СРБИЈИ.

Када су лане дошли радикали на владу, почеше у један мах да излазе у бечким и пештанским новинама дописи из Београда, у којима дописници преклињаху краља Милана, да се узме на ум, јер му радикали спремају пропаст. Тамо се говорило, како се ради на атентату, како о том атентату зна цео Београд, зна и влада, само краљ Милан не. Ти чланци постајаху све смелији, а неки су носили наслов: „Слепи краљ Милан“. У њима се говорило, да краљ Милан мора пропасти, јер је слеп према ономе, што му се спрема од радикала.

За време, док су ти чланци излазили, разно се нагађало о извору њиховом. Но данас се зна, да су ти чланци писани баш од оних људи, који стоје врло близу краљу Милану, и који су му то све могли рећи очи у очи а не преко страних листова. Но у том је баш и било тежиште целе ствари. Нису ти чланци били намењени краљу Милану, већ су они имали циљ, да приправе стран свет на догађај, који се је требао скорим десити, т. ј. на раскидање везе између краља и радикала. Радикали су имали већину у скупштини, и није било лако одгурнути их на страну, а да цео свет не види у томе гажење уставности и самовољу. Зато је дакле било нужно измислити неки повод, који би протумачио свету, зашто краљ Милан самовољно поступа и позива на владу Христића. Радикали су били добри у нужди, кад је дошло било до банкротства и хајдуштва, а чим је преке опасности нестало, онда су их одгурнули.

И данас су нужни радикали да признаду на скупштини развод краљевог брака, јер ће без сумње они имати већину, те без њих не иде. Но да после тога неће бити њима дозвољено, да у свом духу мењају устав и да се неће из њихове већине образовати кабинет, то је јасно свакоме, ко год познаје расположај краља Милана према радикалној странци.

Ал шта ће рећи свет? Како ће изгледати онда краљ Милан пред страним силама, ако растера велику народну скупштину, или не потврди устав који донесе та скупштина? Шта ли ће рећи свет на послетку, ако он не повери састав владе оним људима, који добију већину у скупштини? Где је онда краљева реч; шта ли је онда од устава и уставности, о чему он сад толико говори?

Но има и за то начина, а начин је стари, онај исти, као и пре годину дана. Довољно је радикалну странку и опет представити Европи као такву, с којом се не може радити, и онда ће Европа „разумети“, да краљ Милан није могао одржати реч.

Време је кратко, 1. децембар је близу, и ми видимо, да је агитација у лењском правцу већ почела. Из познате београдске кујне, излазе већ дописи и чланци у бечким и будимпештанским новинама, у којима се говори, како су радикални прваци извинили се већ руском двору због тога, што су се упустили у рад с краљем Миланом, али се они извињују тиме, што је сад то тако морало бити, а све ће се на добро свршити. Ово су прве совуљаге из тог гњезда, а за тима ће излетати све нове и нове денунцијације и сумњичења.

Маневар је јасан, а ко га не види, тај не види ништа. Приправља се већ тањир на који ће се оставити — исцеђен лимун. Желили би, да се преваримо. ⊙

Бугарске ствари.

(Од нашег нарочитог извештача.)

Букурешт 25. октобра.

У мамелучком собрању Стамбуловљевом настао је — расцеп. И међу његовим „најпоузданијим“ (а то је цело собрање) нашло се људи, који ће Стамбулову показати — песницу. Но и он је њима показао — зубе.

Један знатан део већине његове („мањине“ једва и има у собрању) изјавио је своје незадовољство, што се Бугарском тако дахијски влада и попретио је преласком у опозицију. Стамбулов се томе није надао, ал' није изгубио присуство духа. Позвао је „незадовољнике“ к' себи, па им је лепо разложио да то „тако мора бити.“ Кад ти разлози посланике ни мало не умирише, он им показа — зубе.

— Или ћете тако, како ја хоћу или ћу распустити собрање, па с' вама у апс. Сад бирајте . . .

Шта ће незадовољници изабрати, то се још не зна, ал' сигурно је, да ће Стамбулов извршити своју претњу, ако пређу у опозицију.

Значајно је свакако по стање у Бугарској, да и овакe појаве избијају на површину. А таке појаве не говоре никако за сталност садање владавине у Бугарској.

Бугарска емиграција се поново креће. Неколико месеци била је без свог органа, но ово дана је и њега добила. Великов и другови покренули су у Брајили (Румунија) лист на бугарском и француском језику „Правда“ (La Veritè). Тај лист је продужење бившег емигрантског органа „Деветог Августа,“ ког је такође Великов уређивао. У прогласу свом вели емиграција:

„Још једанпут подижемо свој глас и обраћамо се свима Бугарима, малима и великим, владиним и опозиционарима, официрима и грађанима, војсци и народу и молимо их, нека отворе очи и виде: куда срља Бугарска?

„Бугарска срља својој пропасти. Лепа наша отаџбина, обдарена чудним лепотама и природним богатствима, турена је неразумном политиком на ивицу своје пропасти, а само је може спасти разумно удешен и заједничким силама извршен преврат. — Кобургу треба предложити нек иде сам, и треба образовати владу из свих партија до избора новог кнеза.

„Ви, садањи управитељи Бугарске, не мислите, да ће наш народ вечито тако мировати! Не! Јунаци од Кутловице, Плевена и Ореховице васкрснуће једног дана у громовној маси и оборће сву Кобургштину и прљавштину. Бура настаје обично после дубоке тишине. Такво је сад стање у Бугарској. То нека не заборавe садањи власници!“

Као што се види емиграција громким гласом позива све поштене Бугаре на заједничку борбу против упропаститеља Бугарске. Овај нов покрет најбоље утерује у лаж оне чивутске гласове, као да је бугарска емиграција малаксала и да мисли на повратак у Бугарску. Кобург би, до душе, највећма волео да се емиграција врати и да га призна. Било је у том смислу и формалних понуда емиграцији. У Софији је био министарски савет у тој цели. Ту се решавало питање: дал' да се емиграција помилује? Решено је, да се сви помилују, осим петорице (3 официра и 2 грађана.) Залуд тих помиловања, кад бугарска емиграција неће да чини од њих употребу. Сваки емигрант зна, шта би било од њега, кад би се вратио. За то има вазда ужасних примера. Баш ово дана је ухапшен у Силистрији емигрант Стојков, и бивши сески начелник Лучев, који су се вратили. Тако је урађено и са Петковићем у Рушчуку, који је оптужен због фебруарске револуције 1887. год.

У опште бугарска влада све чини, да придобије опозицију у народу за себе. Начевић је ишао у Ћустендил и преклињао опозицијонаре да признаду Кобурга, па им је обећавао златна брда. То је код њих покушавао и Стојилов. Но обоје се повратише са покуњеним носом. Тако јавља „Правда.“

Опажа се знатно незадовољство и међу Мухамеданцима у Бугарској. Њихово учешће у силистријској побуни показује да су и они — иначе трпељиви источњаци — сити овог чуда и покора. Да их увери о својим „поштеним“ намерама, покренуо је Стамбулов за њих турски лист „Сербесъ-Булгаристанъ“ („Слободна Бугарска“) — који је управо друго издање званичне „Свободе.“ Сумњам, да ће та званична лекција помоћи што, да се стишају духови. Ал' да се Стамбулов стражи не само оно мало Мухамеданаца, већ и најмањег покрета показује и овај случај: „Правди“ јављају из Софије, да је Стамбулов забранио новооснивано друштво у Софији, које је ставило за своју задаћу: материјално помагање ухапшених у Софији и блажење њиховог јадног положаја у ово зимно доба. Влада се наиме не стара никако за политичке апсенике, чак их и не рани редовно, па се софијски грађани из милосрђа сетише своје јадне и несрећне браће у казаматима. И тај чисто хумани корак зазоран је Стамбулову и њега се плаши и њега осујећава . . .

Дисциплине у војсци је давно нестало. Мајор Фудулаки у Свиштову одрекао је послушност при прошлим маневрима, а мајор Драндаревски спавао је у свом стану, док је војска маневрирала. Причали су ми очевидци, да су и читави батаљони одрицали послушност. Били су гладни, два три дана нису добили меваж. Официри су још уз то јако огорчени, што неки у собрању помишљају на смањивање њихових плата. „Руссенскій Курјеръ“ тврди, да је то озбиљна намера многих посланика. Исти лист преклиње собрање, да уреди и адвокатску ствар у Бугарској. Како нема правног факултета, то адвокат може бити свако, који зна да пише, ко положи неки вајни испит. Зато у Бугарској има вло много тобожњих адвоката, који нису кадри никог одбранити, већ само оглобити. Број тих „адвоката“ умножио се нарочито сада. Влада награђује и просте жандарме адвокатском праксом, само ако имају каквих „заслуга за општу (т. ј. владину) ствар.“

Собрање ће имати и иначе пуне руке посла. Финанцијско питање задаје Стамбулову највише бриге. Ја сам о том питању, већ опширније писао у „Застави,“

ЛИСТАК.

НЕШТО О КЛИМАТИЧКИМ ПРОМЕНАМА НА ЗЕМЉИ.

Услед сувише дуготрајне зиме и хладна лета мање више у свој Јевропи ове године покренуто је поново питање о климатичним променама на нашој земљи: да ли у истини сада настаје доба постепеног хлађења наше планете, почетак краја, који јој престоји, или се те промене наше планете и падање температуре, што нам такође улева бојазан, могу објаснити иначе, да се јављају са свим према физичким законима, који управљају светом.

Ако бацимо поглед у далеку прошлост, колико нам то наше знање допушта, видићемо, да је клима у Јевропи тада у многом друкчија била, него што је ова данашња. Араго се први занимао тим питањем, црпући своје знање у римских историчара, у којих има забележено о суровим зимама, што су наилазиле у Италији и јужној Јевропи. Тако је н. пр. год. 217. пре Христа нападало у Риму тако много снега, да је цео форум био затрпан, па тако 40 дана лежао под снегом. Год. 210. пре Христа такође је нападало много снега у Италији и Шпањолској. У почетку наше ере снежне буре бесниле су у Грчкој, а год. 401. после Христа замрзло се Црно море, а то је исто било и год. 710. Год. 557. замрзао се Дунав и Бугари су могли прелазити преко њега. Год. 763. замрзао се Босфор; год. 812. беху све ниже реке у Галији и Германији тако дебелим ледом покривене, да се могло и на колима без сваке опасности преко њих прелазити. Године 860. замрзло се јадранско море око Мљетака и по свима лагунама могао је свет шетати, па и на колима. Таквих бележака има и више. Навешћемо само неколико примера, у доказ, да је прошла зима, на коју смо се сви тако тужили, много слабија била од зима, којих је стара Јевропа већ више пута имала да преживи. Год. 1323. н. пр. замрзло се балтијско море у свом јужном делу, те се управо из Копања у Либек и Данциг могло по леду на коњима прећи. То је исто било и год. 1407. Год. 1408. било је ужасно сурове зиме у Паризу, река Сена била је покривена дебелим ледом, а то је исто било и год. 1457., када се и Дунав тако заледио био, да се на њему могао табор за читаву армаду ударити; за тим год. 1683. на залеђеној Темзи држали се 15 дана вашари. Море између Енглеске, Француске, Фландрије и Холандије замрзло се у размаку на неколико миља.

Год. 1709. било је страшно сурове зиме у целој Јевропи; у Шпањолској се тада заледиле реке: Гарона и Ебро. Балтијско море било је још и априла месеца све покривено ледом. Год. 1726. могло се на сонцима прећи из Копања у Шведску, а тако је исто било и год. 1766. Те године била је зима тако исто јака као и године 1709., тако, да се у Паризу вино у буради крај обале реке Сене смрзло и бурад попуцала. Године 1789. била је лука марсељска залеђена. Да наведемо и год. 1812. која је знаменита и са врло сурове зиме. Год. 1820. било је опет дуге и јаке зиме у целој Јевропи; но најјаче зиме овога столећа било је г. 1830., где је врло много снега нападало на Корзици, Италији и Португалији. Сва јужна Француска била је заваљена у снегу. Реке Гарона, Диранса и још многе друге биле су залеђене. Преко Сене ишли су по леду. Осим тога, овога столећа било је још неколико јаких и сурових зима, и ако не баш таквих, као што су оне пређе биле. Остаје наша последња зима.

Ма да сви ти податци нису довољни, да би смо из њих могли да изведемо каквих позитивних закључака, ипак по томе можемо видети, да је у почетку наше ере клима у Галији и Германији била много хладнија него сада; затим, да се ниска температура појавила и у таквим крајевима, где је пре није било и најпосле да је у почетку осамнаестог века нарочито било сурових зима.

Осим тога налазимо још и других сведоџба које сведоче, да се клима у Јевропи мењала, а као најбоља сведоџба може бити за то историја културе винове лозе. Зна се, да су Гали, ма да су и вино волели, обично пили пиво, и винограда је за време Јулија Цезара било само у јужним провинцијама; јасно је, да су ширењу винове лозе према северу биле на путу климатичке прилике. Тек доцније стаде се пружати винова лоза више и према северним покрајинама и у XIII. веку видимо је највише распрострту. Напоредо са тим и температура наше климе расла је постепено до XIII. века, а после је почела постепено падати, што видимо да бива још и данас. Тако н. пр. у XIII. веку било је винограда у Енглеској и вино се из тих винограда износило чак и на краљевску трпезу. Ипак, у Енглеској као да је винограда брзо нестало, а данас тамо може се винограда видети само у оранжеријама или у стакленим баштама. На много место, као у Лувену, где се дуго времена пило своје вино, производи се данас само пиво. Из тога се види, да је винова лоза, пошто је достигла највише границе свога распростирања, почела постепено да се губи.

Више према северу и данас тамо, где је пређе било винограда и где се производило вино, не може на отвореном ваздуху ни у колико да сазре грожђе. Зар се не виде из тога промене наше климе! Но осим винограда има доказа и у култури другог прорашћа, као н. пр. маслине, шећерне трске. То се прорашће пређе неговало у Провансу а сада га тамо никако нема. Тако је исто и са поморанџом, која се јако негујала у околини Хијера, а данас ту заменује поморанџу дрвеће, које лакше подноси хладноћу.

Таквих климатичких промена било је и у другим земљама и то много јачих промена. У X. веку Норвежани, пошто су се утврдили на острву Исланду, колонизовали су и западно приморје Гренланско, где је тада било огромних пашњака, а по њима великих стада северног јелена. Норвежани повели су тамо са собом и коња, оваца и волова, и сва се та марва стаде тамо нагло расплођавати. Колонија је цветала и у XII. веку раширила се она до 730 северне ширине. Но у један мах се стаде клима мењати и постепено се претвори Гренландија, која и

а сад само бележим, да влада има за сада главне дугове да плати: Шест милиона фр. у злату за откуп железничке пруге Рушчук-Варна и интерес на зајам од 50 милиона фр. Осим тога има вазда дугова, које треба плаћати и потребе, које треба подмирити. И најприснији владиновци признају, да је финанцијеко питање ахилова пета садање владе и да ће је то најпре срушити.

Бугари врло много пишу у македонском питању. С. Бобчев се расписао у „Варшавском Дневнику," Офејков је издао у Пловдиву француску броширу „La Macedonie", а у Рушчуку је покренут нарочити лист „Македонија," који ће служити бугарским агитацијама у Македонији.

Парница Киселова, због агентата на Начевића, расправљаће се у Ђурђеву 8. децембра. Парница ће бити врло занимљива. Ово је већ друга парница пред румунским судовима, а због атентата на Стамбуловске величине. У првој парници осуђени су атентатори Иванов и Кавазов, а тако ће, канда, бити и сад. И. И—ћ

Нов председник сједињених американских држава.

При изборима за председништво сједињених американских држава пропао је досадањи председник Клевленд а изабран је генерал Херисон. Овај последњи је унук председника републике Херисона, који је био изабран год. 1840. О садањем председнику Херисону не зна се много у Европи, тек толико стоји, да је он изабран зато, што је досадањи председник хтео да уведе постепено „слободну трговину" у Америци. У Америци влада данас „ђумручна заштита". Америка се чувала до сад од страних производа ђумручном заштитом. Нема сумње, да је она могла само тим начином да подигне своју индустрију до досадањег степена савршенства, јер страни производи не могоше да конкуришу американским, пошто су они први имали да плаћају ђумручину. Свакој младој индустрији добро је дошла заштита.

Под тим околностима богатише се силно американски фабриканти, а богме и држава. Држава је имала толико милијона сувишка (само прошле године преко 100 мил. форината) да већ није знала шта ће с новци.

Но с друге стране има ђумручка заштита, нарочито у извесним приликама, рђавих посљедица. Индустрија је у Америци већ развијена, те нема толико нужде да је заштићавају од страних производа. Кад нема ђумручке заштите за унутарње производе, онда страна роба конкурише, конкуренција је већа и производи су јефтинији по онога ко их троши, давле по народ. Да су амерички произвођачи мање вешти трговци, они би међусобно један другом донде конкурисали, довле год не би спустили цену на најмању меру, али се ти произвођачи договорише, те не спуштаху цене више, но само онолико, колико да не могу страни производи конкурисати с њима. Цене разних животних потреба могу дакле само онда постати јефтиније, ако се са страних производа скине ђумручина, јер онда долази нов, јак конкурент на пијацу и амерички потрошач куповаће јефтиније.

Досадањи председник Клевленд хтео је да смањује ђумручину, па да је временом укине, али с тим је стекао себи све моћне фабричаре и произвођаче за непријатеље, а стекао је себи за непријатеље и раденике, који мисле да ће њихова надница бити јефтинија, ако се пусте стране робе без ђумрука у Америку, јер ће тада амерички произвођачи морати продавати јефтиније, а штету ће гледати да надокнаде закидањем од радничке плате. Ми би рекли да ова зебња не стоји, већ да би произвођачи мање хаснили, мање би се богатили, радничка би плата остала иста, а народ би јефтиније куповао. У осталом није код сваке робе једнако; ту много зависи од прилика.

Доста то, да се већина изјавила против спуштања ђумручине и против слободне трговине. Странка која сад долази на владу зове се у Америци републиканска, а побеђена странка је демократска. Републиканска странка владала је до године 1884. но она је пала што је њена администрација била лоша а чиновништво корумпирано. Многи су се надали, да ће Клевленд искоренити корупцију, али он није био у томе доста енергичан и то је други узрок што је пао.

Писмо из Србије.

Мачва, на Матров-дан.

Драги пријатељу!

Има већ подуже времена, како се не поздрависмо ни лично, ни преко писма. Није ни чудо, ви сте радикал а ја сам либерал, па од како раскидосмо савез, некако смо радили сваки на своју руку. Но ево дође време, да вам се опет јавим, јер знам, да интереси народни не могу нигде бити заступљени тако искрено, као у вашој „Застави". Осим тога, знате, баш право да вам кажем, нисам толико сигуран у нашим либералима, као у вама. Наша партија на жалост само је за параду, и онда мало оживи, кад духне политичка југовина, — иначе се завлачимо у мишије рупе. Неће бити дакле чудо, ако и ово мало што нас има, пређе све у „чапкуне", (тако зову наше дахије народ и радикале).

Мачва броји 37 села, које су груписане у 14 полит. општина. У средини својој имаде и среску канцеларију (у Богатићу). Највеће од ових општина су: богатићка, бадовинчачка, прњаворска, дреновачка, лешничка, глушачка и митровачка.

Познато вам је, да се код нас мењају владе. Свака влада рада је да себи осигура опстанак на дуже време, и онда наређује нове изборе кметова, а од старих узме оставке лепим или ружним. Народу беше мало одлануло за време ваше радикалне владе и једва је чекао, да се опрости наметнутих напредњачких и Радивојевих кметова, који му готово и кожу с леђа одераше. Те је тако изабрао себи за кметове људе поштене и уважене. Кад је дошла Христићева влада „реда и рада", — радикални кметови као поштени људи дали су одма сами оставке, — док напредњачке ниси могао на коцем истерати, — и влада је наредила нове изборе. Народ у Мачви сит избора и непоштених кметова, — а осетив за време радик. владе, да може бити слободе избора само кад су власти поштене, — бирао је у свима општинама по Мачви своје старе поштене радикалне кметове. Наравно, да то није ишло у рачун нашим дахијама, те су поништили прве изборе и одредили друге, навађајући за узроке „да их неће виша власт". Код других избора буду готово свугде ти исти људи изабрани, и народ је јавно рекао капетану, да он хоће поштене кметове а не лопове ил владине пришипетље. Том приликом сремски начелник по своме доондашњем обичају и налогу чича-Николином одузме на силу печат од старог кмета, и преда га једној пропалици, кога је он хтео да има за кмета, са речима: „Ово вам је кмет, ја тако заповедам". То је било у Богатићу. Народ скочи сав, и жене и деца са речима: „Е, неће бити капетане баш како ти хоћеш, ако још има закона у овој земљи, ваљда нисмо ни ми кукавице". И по том отму на силу печат од капетановог кандидата, уђу у канцеларију, затворе све собе и напослетку закују главна врата на општин. судници с поља, и стане на њу печате са речима: „Ко се усуди, да отвори врата на судници отиће му глава". Капетану рекоше то исто и још га са подсмехом испратише до његове канцеларије с претњом да ће то исто учинити и од његове сремске канцеларије ако не буде искао премештај из среза. Ово се брзо рашчуло по целој Мачви, те су том примеру сљедовали још 5—6 општина. У Лешници и Дреновцу дошло је и до малог сукоба са пандурима сремским, који су једва главе изнели са своим капетаном. У Митровици и Глушцима, пошло је капетану за руком, да на силу постави своје регенте до новог избора. Наш дахија (чича-Никола) уместо да је одма преместио овог омрзнутог сремског начелника и да је тиме мало стишао народ, — он шаље ескадрон катана, вод жандармерије и пандуре, да помоћу њих обави изборе и по трећи пут на силу и да створи заковане суднице, а коловође да похвата и преда суду. У Дреновцу обављен је том приликом избор по четврти пут. Мачвани свесни свог позива и недајући се заплашити тиме, што су им највређеније грађане ухапсили и у Шабац отерали, — међу којима су били код неких општина и сами кандидати тога села, — бирали су и опет своје старе радикалне кметове, које је најзад и власт, тек по доласку краљевом из Глајхенберга, — морала потврдити, само да овај метеж не пређе у отворену буну. Сремска власт видећи и овај пут свој фијаско, — обуставила је изборе у неким општинама, где није могла овај обавити. У Мачви влада и данас права анархија. У Бадовници бирао је народ пет пута узастопце свог човека за кмета, неког Цветуљског, но власт сремска дала га је са још деведесет сељака отерати у Шабац, и тако стоји општинска судница пуста и закована. Из лешничке општине дотерано је у Шабац 45 највређенијих грађана, трговаца и занатлија. Из дреновачке исто тако њих 20 а из Метковића 10. У Богатићу потврђен је радикални кмет Теша Мартиновић само зато, што народ није хтео дати ни паре порезе другоме кмету, јер су напредњачки кметови обично пола порезе увек појели а власт их је заштићавала. Порез ђурђевски није нигде покупљен у Мачви а ево дође већ и митровски, па притерала орла зла година, те ће надамо се власт морати да попусти. Овде се чује, да у Србији има преко пола милијона динара порезе, које су напредњачки кметови појели и проневерили, но које је радик. влада поватала и суду предала, а наш чича Никола пустио их све испод суђења, шта више понамешта их да поново краду. Ето зашто нам Србија пропада, па ко ће ту надавати кад се толико краде.

Шта ће даље бити са нашим врлим Мачванима то незнам. Али изгледа да је суд већ добио миг из Београда да их што већма казни. Овом приликом морам да вам се пожалим и на нас саме. Ми (ћифтарија, интелигенција господа, или како хоћете) — уместо да предњачимо народу лепим примером патриотизмом и карактером, ми то чинимо кукавичлуком, себичнаштвом издајством и свачим што иде на пропаст нашу и наше земље. Ето нпр. у „Шаб. Гласнику" изашао је опширан допис о овом догађају у Мачви, па нико се не нађе да га прештампа у београдским листовима, осим нешто мало „Одјек." Ето и моји либерала. О краљичином имендану осветлише куће заједно са радикалима, а кад их зато осудише а кад им је и трећа апелација и молба за милост од краља одбијена, они закукаше као кукавице „аман, аман, па зар да платимо по 10 талира глобе? куку шта учинисмо." Бар се наш вођа либерални г. А. Б. грувао у преса и слинио кад му је дошао абер да плати или да лежи апс. Радикали и што су могли платити нехтедоше, већ одлежаше по 15 дана у апсу.

Нема вам од нас ништа. Пропадосмо ако нас првозвани Андрија не избави беде. Незнам какав ће положај да заузме наша странка према садашњим приликама, али то ће мо видити у Крагујевцу док се искупимо. Тек ако буде истина да се г. Ристић погодио са Гарашанином да добијемо и горњи дом, (а није нам ни ова садања скупштина како треба) — онда мал те нећемо и ми мало слободнији либерали у — чапкуне.*) Овде у Мачви бар изгледа да смо пропали а како стојимо по унутрашњости, нетреба ни да вам говорим. Некада нам је била питома и богата Мачва „колевка либерала," а сада бога ми тешко да непродру свугде ваши „чапкуни."

Ето вам драги пријатељу слике данашњег стања у Србији, а кад се вратим из Крагујевца са нашег скупа писаћу вам још и више. Ви имате додуше доброг дописника из Београда, али треба да имате једног и из овога краја. Чудо ми је да вас одавде нико од ваших радикала неизвештава, и мислим да нећете гледати на личност, већ на дело, а и онако је било доста трвења међу нами око којекаквих ситница, време је већ једноме да се сложимо, па зато сам

*) Ми нисмо могли веровати у тај глас, но најновији број либералне „Српске Независности" доноси заиста од Панте Срећковића чланак, који вледира за „горњи дом". У уводу хоће П. С. да представи горњи дом као контролну власт министрима и чиновницима, а кад тамо даље, онда излази, да је његов горњи дом нешто сасвим друго. (Пр. Ур. „Заст.")

своје име носи по оном, што је пређе била, у снежну равницу, за живот неспособну, овако као што данас изгледа. Клима на Исландији такође се променила, и ту, где је XIV. века било 120 000 становника, сада нема ни пола толико. Пре три или четир хиљаде година, по речима Елизе Реклија покривале су Палестину грдне шуме, а данас, на место дивних лугова, где су пасла овчија стада, тамо је сунцем спржена пустиња. Нема сумње, да је и у долини реке Нила било знатних климатачких промена за последњих 70 столећа: неког биља и животиња, што је ту било, нестало је, а појавила се камила, за коју некада Мисирци нису знали. Камила се ту почела јављати напоредо, шта се Мисир више приближивао великој пустињи.

И тако, сва та факта јасно доказују, да клима на нашој земљи није стална него се из неких узрока мења. Ти узроци — то је питање, о које многи учењаци лупају главу и због чијег се решења вазда хипотеза поставља. Не можемо опширно да говоримо о појединим научним теоријама, него ћемо се само у кратко дотаћи њих неколико. Пре свега мислили су, да објасне климатичке промене уливом сунчаних пега, но то је у брзо одбачено, па се истакло питање о хлађењу наше земље. Али када би то хлађење у истини био узрок, не би могло бити, до ниске температуре у след тога постепено нестаје, па опет температура да скочи, као што сведоче климатичке промене у Јевропи, којих је било и пре и после Христа. Но осим тога има још један доказ против те теорије. Услед хлађења наше земље морала би земља свакако да се скупи, да постане мања, а због тога би опет морала земља брже да се окреће. Но у току од две хиљаде година није се у том погледу ништа приметило. Земља се, истина, хлади, али услед тога приметних промена на њеној површини може бити не за неколико хиљада година, већ треба за то несравњено много више времена, јер иначе сва наша теорија о створењу света, која се оснива на најозбиљнијем рачуњању, не би вредила ништа.

Осим тих теорија, којима се објашњују одвише далеки узроци променама наше климе, има и других теорија, које траже узрока променама у атмосферским струјама и врдањем велике морске струје. На првој теорији нећемо се задржавати за то, што је та теорија само од привремена значаја. Друго: врдање велике екваторијалне струје, може бити од врло великих последица, али је у томе такође не могућно тражити узроке климатичким променама, пошто је потврђено, да је тих промена било и у оним земљама, на које голфска струја не може имати уплива, а било је пређе и топлих струја уз енглеско приморје, па опет то није могло спречити, да Енглеска не изгуби својих винограда. Бретања се налази у тако истим приликама. За тим су покушавали, да нађу узроке променама наше климе у нагомилавању леда на северном полу, који се полако спуштао и према југу па се и нама приближио. Но ако нам северни крајеви шаљу сувишак свог леда, а ако је то узрок променама код нас, откуда онда да су ти крајеви почели хладнети?

Нећемо се задржавати на променама, које човек сам изазива, на променама, које наступају услед увиштавања шума и т. д. Све то може имати само месног значаја. Пређићемо одмах на астрономску теорију, коју износи Жиљ Перше за разјашњење вековног колебања температуре на нашој земљи.

Зна се, да годишња времена зависе од положаја, који заузима земља на свом путу а промена тог положаја мора се видети на годишњим временима. Поњатно је, да зиме овде, када се земља налази у перихелији (тачка, где је земља најближе сунцу) морају бити дрекчије од зима, кад се земља налази у афелији, (кад је земља најудаљенија од сунца). То исто важи и за лето. Сада на нашој северној полукугли настаје лето, кад је земља најудаљенија од сунца, а зима на против, кад је најближа сунцу. То заиста мора бити од уплива на нашу климу. Услед ексцентричности земљиног пута мора бити лето у таком положају наше полукугле дуже, а зима опет краћа. Тако се сада наша полукугла налази у повољнијим приликама, него јужна полукугла, која се налази у оном положају, у ком је северна полукугла била пре 10.500 година, — време, које треба полукугли да пређе из једне фазе у другу. По тим прелазима наступају и промене у температури на полукугли, и око год. 638. наша је полукугла достигла највишу тачку у температури, што доказује култура винограда и другог јужног прорашћа. — Јасно је, да је она пре 11.138 год. била у сасвим противним приликама, т. ј. у периоду најниже температуре. (Доказа за то имамо у торфским јамама у Данској.) То су разне фазе, у које по реду улазе полукугле наше земље: да најпре постепено расте температура, а после опет постепено да опада. Услед хлађења климе, мада средња температура лета може бити у том случају и виша, јер се земља налази у перихелији у то време, те сунце може јаче да расипа своју топлоту, зима бива тако јака и дуга, да је кратко лето не може скоро ни у колико изједначити. На против, када полукугла ступи у другу фазу, годишња времена се измену. Земља се налази у афелији, и лето, као што већ рекосмо настаје раније, дуже траје, па ако и није тако жарко, као у првој фази, али је температура више подједнака, пошто је сунчана топлота истина слабија, али за то дуже времена траје; зима је наравно краћа и, што се земља налази у перихелији, бива и блажија, јер је сунчана топлота тада јача. И тако, као што рекосмо, северна полукугла налази се сада још у повољној фази, него што ће бити за 9.862 година, када ће свој положај сасвим променути. Ми се томе сада приближујемо. Тада ћемо ми бити у хладноћи, а јужна полукугла ступиће у период пређе високе температуре. Данска ће тада личити на Исландију, а Норвешка, не узимајући у обзир голфску струју, Шведска, Лапландија, па и Финска имаће толико леда, колико га данас има Гренландија. Средњи појасеви Јевропе и Француска, и ако не ће тако изгледати, али ће виногради нестати, и Французи ће се поново морати вратити пиву, пићу, које су њихови предци, Гали, тако јако волели. То су заиста рђави изгледи у будућност, али се ми можемо опет тиме тешити што та промена не ће тако брзо наступити, и што се човек, као и увек, постепено привикује, у датим приликама, климатичким променама, те наши потомци неће услед тога горе страдати, него што су страдали наши предци.

С руског —.

вам и написао овај допис да видите како и ми либерали овде мислимо, те да радите на слози нашој са радикалима јер

само слога Србина спасава.

О Македонији и Македонцима.

III.

Етнографија и лингвистика.

Земља, која се данас зове Македонијом, имала је од најстаријих времена па до данас тако променљиву политичку судбину, а од доласка Турака на балканско полуострво била је опет тако далеко од цивилизованих центрова, да није нимало чудно ако данас нема јасно одређених и сигурно утврђених граница. У различно доба историско она је, као и многе друге земље и области на балканском полуострву, имала врло различне границе; а после доласка Турака, будући најмање приступна, она је, као најмање знана земља, у списима разних писаца добијала најнеодређеније, па често и фантастичне границе, узете онако на сумце и према потреби појединих писаца.

Та иста неодређеност у границама Македоније влада и данас. И данас једни именом Македоније бележе само приморје јегејскога мора док други под тим именом рачунају без мало не све земље од Месте до Јадранског мора с једне стране, и од јегејског мора до — огранака Копаоникових с друге стране! Између ових крајних линија има много средњих, који ма поједини писци обележавају границе Македонији, сваки по свом разумевању а често, богме, и по напред смишљеном плану.

Према оваком стању ствари нећемо се и не можемо се ни ми упуштати овде у тачно одређивање граница Македонији, али ћемо свакојако ради бољега разумевања изнети неколике податке историске, те да се види шта се у разним временима разумевало под Македонијом. У најстарије доба Македонијом се заиста звало само приморје јегејскога мора од ушћа Бистрице (Haliakmon, можда и њен доњи ток) до Месте. Доњи токови, давле, Струме и Варадара — то је била стара Македонија. Филим Македонски и Александар Велики поглавито проширили су јој после политичке границе, разуме се, али језгро је увек било у приморју јегејскога мора, где су јој и најглавније вароши биле. У 7. веку Византинци су Македонијом управо звали данашњу Тракију (где је Филипопољ), која је опет онда била ограничена на приморје мраморнога мора[1]). Стару, пак, Македонију, по главној вароши њеној Thessalonique, Византинци назову Тесалијом I, а стару Тесалију Тесалијом II[2]). За Римљана Македонија, такође, није ишла далеко на север, јер је сав предео од Шаре Планине до Дунава улазио у Горњу Мизију, од које се један део, изворни предео Биначке Мораве са Скопљем и околним планинама, звао Дарданија. У средњем веку Македонија се врло често звала просто Славинија; у вашим споменицима Македонијом се назива Тракија, а стара Македонија и Тесалија Влахиотска Земља, Велика Влашка, по неким страним писцима и Доња Србија. У средњем веку Македонија се звала у византиских, латинских и словенских писаца још и Драговитија, Берзитија, Велезитија.[3]) Осим тога Македонија се звала у страних писаца и Бугаријом, од владања Бугара у њој, а као што се ми усуђујемо мислити, и са још једнога разлога који ћемо доцније на свом месту споменути. У старијим и бољим споменицима нигде се име Македонија не протеже далеко на север. Тек у најновије време, нарочито од борбе Бугара за егзархат, поједини новији писци тим именом зову чак и земље северно од Шаре и Скопља. Тако Јиречек Македонијом зове и предео Биначке Мораве, и Косово, и Подримље. На чем он то оснива не каже, на жалост, нигде.

Према овоме једино што се сагласно истини и историји може тврдити, то је: да се Македонија може тражити само јужно од Скопља и Шаре планине. Толико се, по ономе што се као поуздано зна, може основано тврдити. Ближе одређивање, чини нам се, отимље се тачном обележавању граница, нарочито с источне стране. Ту као да је најприродније узети за границу реку Месту. Западну границу исто тако није лако обележити, али једно је као извесно: да се Македонија иза Црнога Дрима не може тражити. Она је негде источно од Црнога Дрима, али где баш то је мучно с поуздањем казати.

Бугари, не знамо зашто, али извесно не с тога што тако диктује разлог и истина, веома далеко измичу границе Македонији на свим странама. По свој прилици том ће узроку бити што су хтели најпре да прошире границе своме егзархату, а после да истисну историско име Старе Србије, те да тако лакше претендују на што већи простор, ослањајући се на неодређеност имена Македоније. Тако сигурно мислећи, они са свим лако и без премишљања одређују границе Македонији овако: са севера јој је граница, веле они, кнежевина Бугарска, са запада од Шаре па на југ, Црним Дримом и западном обалом скадар с кога језера, до Горице; са југа одатле па преко Србије до Солунскога Залива, јужно од ушћа Бистрице; са истока реком Местом.[4]) Али, као што ћемо доцније видети, они се ни овом границом не задовољавају, већ задиру и у Мораву и Косово. Сроро исто тако чини и К. Јиричек, кога однекуда неки рачунају чак за врло критична историка, и ако он толико пристрасности показује према Бугарима у својој Историји Бугара, да му тешко може служити на част.

На послетку неће бити с горега да овде напоменемо како одређују границе Србији неколики наши писци крајем прошлог и почетком овога века, јер то стоји у тесној вези с границама Македоније. Јован Рајић, познати историк српски, у својој историји словенских народа, која је изашла у Бечу 1794—95. године вели: Горња Мизија, која је обухватала и Дарданију и Трибалију, добила је име Србија, а границе су јој: на северу Сава и Дунав, на југу Шар планина и Македонија, на западу Дрина а на истоку река Цабрица. Павле Соларић, у свом земљопису који је штампан у Млецима 1804. године, даје исте границе Србији као и Рајић.[5]) Вук Караџић у Даници за 1827. годину овако бележи границе Србији: „Србија граничи од севера Савом и Дунавом, од запада Дрином до Вишеграда а одатле Лимом, од југоистока Старом Планином (Hämus) који дијели Србију од Македоније, а од југа и југозапада тешко је за сад праву границу назначити, јер нпр. у најновијим мапама од Србије Метохија, ђе је Призрен, столица српских краљева и царева, Пећ, српска патријаршија и манастир Дечани, остаје у Арнаутској. Ако је Шара планина с ону страну Метохије, онда је она права граница између Србије и Арнаутске".[6]) (Наставиће се.)

[1]) Die Heersttrasse, von Belgrad nach Constantinopel стр. 94.
[2]) ibid.
[3]) П. Драганов у Извѣстия, 1887. Бр. 11 — 12.
[4]) La Macedoine, par Ofeikoff, Philippopoli, 1888. страна 6.
[5]) Србија, В. Карића, 1888. г. стр. 480.
[6]) Даница за 1827., стр. 26. и 27.

Политички преглед.

Избори за земаљски сабор у Прусији, испали су у корист конзервативаца. Томе је узрок, што су либералном странком овладали Чивути, те грабе само за себе користи. Они су управо компромитовали либералу странку највећма тиме, што неће ништа да знају за економске реформе, (јер поправљати стање радника, не иде у интерес чувутским фабричарима) и у том су либерале претекли и сами конзерватци, те с тога народ све већма отпада од либерала. Заиста жалосно, да мора услед кривице либерала до тога да долази.

Руски министар комуникације Посјет, смењен је са свога звања. То је због оне несреће, која се десила царском возу код Борковија. Види се из тога, да званични кругови Русије држе, да се она несрећа није догодила услед атентата, него услед тога, што пруга железничка није била у реду. С тога је смењен министар комуникације.

Основа закона о државном приходу од точења пића.

(Наставак.)

V. Одсек.

Прелазне установе.

§. 51. Ако буде и Хрватска-Славонија желела у складу с установама овога закона отштетити оне, који су овлаштени точити овлашћује, се министар финанција да у висини, која је потребна за отштетну главницу, у споразуму с баном, скупа с титри, који се на основу овога закона емитирати имају, емитира идентичне облигације, те да с приходом од точења у Хрватској и Славонији у првом реду покрије потребу за камате и амортизацију облигација које се емитирати имају.

Висина годишње потребе, која међу тим у Хрватској не сме прелазити чисти доходак од пореза и пристојби за точење, установљиваће министар финанција у споразуму с баном, те ће се потврда заједничког законодавства тражити посебним законом.

§. 52. Они, који су пре ступања у живот овог закона у смислу овог закона порезу подвржене послове имали, ако желе те послове и даље терати, морају, и то они који се баве продајом спиритуоза на мало, најкашње до 10. јануара 1889. а они, који такве течности точе, до 1. децембра 1889. замолити за односне дозволе код компетентне управе финанција. Док се молба не реши, могу свој посао без препреке терати.

§. 53. Садашњи овлаштеници за точење, ако су своје право дали у закуп, као и они, који су таква права закупили, морају те своје закупне уговоре финанцијалним властима на њихову жељу показати или уз потврду предати.

Три године после, кад ступи овај закон у живот, не може се више тражити, да се ти уговори покажу или предаду.

Преписи тих уговора, што их финанцијалне власти издаду и оверове, сматрају се као службени преписи.

§. 54. С 31. децембром 1889. престаје вредност свију уговора, који се тичу права на точење, као и на зграде и интравилане земље, које служе за употребљивања тога права, те по том не могу ни од закупника ни од ерара тражити оштету; ако се пак државно право на точење у оној опћини, на коју се њихов уговор односи, привремено и за даље може давати у закуп, имају они при праведним уветима првенство пред другима.

Ако је право точења заједно са поседом, или с другим зградама и интравиланим земљама, које служе за употребљивање права на точење, у једном уговору дано у закуп, онда престају услед овог закона само оне установе, које се односе на право точења и на зграде, и на интравилане земље, што служе за употребљивање тога права. У том случају, ако у закупном уговору нису разлучене своте за право на точење и за зграде, које служе у ту цел, или ако у уговоре нема какве друге установе, има се од читаве закупне своте одрачунати 5 проц. од отштете, што ју је властник за право на точење и може бити за зграде и интравилане земље, које на ту цел служе, примио а у случају, ако је закупник обвезан плаћати порез, има се од отштете $4^1/_2$ проц. одрачунати. Ако ерар одустаје од зграда и земље, које служе за употребљавање права на точење, није дозвољено у случају уговора, да се снизи закупнина, него закупник може те зграде и земље за читаво време закупа употребљавати или дати у подзакуп, и то такође у случају, ако је по уговору забрањен подзакуп.

§. 55. Министар финанција има до конца г. 1893. право, да са §. 12. установљене пристојбе за точење снизи онде, где је број крчама неразмерно велики и то оним предузетницима, којих су предузећа пристојбом неразмерно оптерећена.

§. 56. На земљишту затворених вароши има се готовина предмета од послед. децембра 1889., који су подвржени порезу, ако исти код пива надилазе 25 литара, а код других порезу подвржених предмета 50 литара, пријавити до 3. децембра 1890. потрошаринском уреду, те се има на њих припадајући порез за точење по ставкама тарифе најкашње до 20. дана истог месеца код потрошаринског уреда уплатити, јер ће иначе доћи оврха.

§. 57. Министар финанција може при плаћању пореза за точење за готовину која је по §. 56. подвржена порезу, у случајевима особитог обзира вредним и при довољној сигурности дозволити одгоду до 6 месеци.

§. 58. Државни је ерар овлаштен до 31. децембра 1892. своје искључиво право на точење на земљишту опћине уз известну годишњу закупнину пренети на опћину, или на једно или више предузетника.

Ако је према порезној основи прорачунати просечни приход свију овлаштеника које опћине макар с којег разлога мањи, по што су га по праву на точење уживали, онда су дотични овлаштеници овлаштени, да право точења закупе заједнички на 6 година, од дана кад овај закон у живот ступи и то:

а) ако нису добили отштету по вишем, него порезу подврженом приходу;

б) ако своју намеру до 1. јулија 1889. пејаве оној кр. управи финанција у чију компетенцију спада опћина у којој се врши право точења;

в) ако се обвежу просечни приход, као основу оштете прихваћени са 20% надоплате ерару сваке године у полугодишњим накнадним оброцима плаћати. Та повољитина губи вредност у случајевима, који су назначени у §. 10. изузев случај, који је наведен под д.)

Правни одношај између држ. ерара и предузетника уређује уговор, а закупници као и њихови пуномоћници ослобођени су од плаћања пристојбе за точење и пореза. У том случају може се на закупника пренети и право утеривања оних пристојби за точење и порез, које су по смислу закона обвезани плаћати у држ. благајну они, што у подручју, за које вреди уговор, продају спиритуозе на мало. Ако се на плаћање обвезане особе не могу са закупници сложити у погледу своте (пристојбе за точење, установиће се пристојба по установама овога закона (§§. 12.—16.) (Наставиће се.)

Вести из места и са стране.

Протест краљице Наталије. Наша вест, коју смо још прошле среде донели из Букурешта, обистинила се. Краљица Наталија предала је протест српском архијерејском сабору против незаконитог развода брака, а тако исто је протестовала код цариградског и петроградског патријара. Што је краљица Наталија протестовала код српског архиј. сабора имала је потпуно право, да се обрати на скупштину српску и то би имала право, да је много друго шта учинила и ту би имала право, али држимо да јој је рђаво саветовао Пирочанац, да протестује и даље. Црква у Србији је независна, а цариградски и петроградски патријари нису никаква црквена власт у Србији, а најмање у бракоразводним стварима.

Српско новосадско читаоничко певачко друштво. Пишу нам из Новог Сада: „Наше певачко друштво које нас је за ових потоњих пет година дана небројено пута песмом својом, а у последње време и дилетантским позоришним представама увеселавало, и које је у свима приликама показало, да је свесно свог позива, што су му и посетиоци свију тих забава свагда признавали, закључило је, у суботу 12. (24.) новембра т. г. у $^1/_2$ 8 сахати у вече, у дворани код „царице Јелисавете," приредити „беседу с игранком." Чист приход од исте намењен је друштвеном фонду, који се тако рећи тек сад почео оснивати. Што се тиче првог дела „беседе" т. ј. концерта, можемо с потпуним правом рећи, да ће поштовану публику у свему задовољити, јер је програм истог одабран, и ми ћемо га у најкраћем времену у вашем листу у целости донети, а, као што чујемо, и приређивачки ће одбор и по Н. Саду и по најближој околици разаслати. Јављамо уједно, поштованој публици, која је вољна ову „беседу" посетити, да се улазнице код друштвеног благајника, г. Петра Матића, трговца код „беле лале" и у књижарама: Браће М. Поповића и Л. Јоцића и најпосле на дан „беседе" у вече на каси могу добити, јер је приређивачки одбор закључио, да овом приликом не иде од куће до куће позивати. Улазне цене су за све посетиоце ове „беседе" — били исти потпомажући чланови певачког друштва или не — 1 фор. од особе, 2 ф. 50 н. за породицу а 50 н. за ђаке.

Венчић с игранком. „Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња" приређује у четвртак 3. (15.) новембра венчић с игранком у дворани код „царице Јелисавете" у корист своје благајне.

Како код нас теку избори? Судска комисија угарског сабора, расправљала је у петак избор посланика Крауса у Дуна Сердахељу. Том је приликом изашло на јавност, да су од 878 Краусових бирача, били 753 потплаћени. Но показало се и то да и противничка странка није штедила но да је и по 300 ф. плаћала за некоји глас. Значајно је, а и жалосно уједно, да се бранилац Кеглевићев бранио тиме, што су Кеглевићеви бирачи добијали до 6 фор. ал то није било мито, него накнада за кола, а Краусови су добијали по 10—15 форината. Да лепих појмова о слободним изборима. Како је суд решио још не знамо за сад.

Нечувено! У четвртак су били у Загребу (у I. и II. котару) избори посланика за земаљски сабор. Опозиција, и опште независни грађани нису се упуштали у избор, а ево зашто. У I. котару има свега бирача 732, од којих су већа половина (375) чиновници. У II. котару има 953 бирача међу којима су (већа половина) 493 такође чиновници. Пошто се зна, да чиновници морају и како морају, то се грађани уздржали од избора. Тако су владини кандидати једногласно продрли. Гласало је близу 700 бирача, скоро све чиновници, јер грађана беше само 31. Па и од ових 31, беху 15 Чивута. И још се вели, да „независни грађани" имају права бирати посланике.

Велико-српске агитације у Срему. „Будимпештански Хирлап" доноси оваку белешку из Беочина: „У Угарској и не сањају како се отворено овде и у околини пропагандише за велико-српску мисао. Народ не зна ништа за Фрању Јосифа I. него зна само за краља Милана и мисли да му је Милан краљ и владалац. На свакој кући је нашаран српски грб, а ратар и не зна, да он станује на угарском земљишту, јер на сваком јавном месту можете видети мапу, на којој је насликана Србија тако велика као да она обухвата цео Срем и Бачку све до Суботице. Овдашњи натарош терорише Мађаре који овде живе и приморава их да се одречу не само своје народности, него и своје вере. Овде има само једна српска школа, а деца мађарских досељеника могу само тако ићи у школу, ако хоће да се обучавају у православној вери. Овде има око 80 мађарских породица које се доселише из Коморана, Ђура и веспремске жупаније, но они не смеју говорити мађарски јер бележник прети да ће сваког протерати, ко то чини. Тако постају од овдашњих Мађара Срби, а њихова деца мрзиће Мађаре исто тако као урођеници Срби." Дописник позива и бана и владу да узму к срцу те „истините и жалосне чињенице," те да помогну, док је још за времена. Уредник тог листа штампао је све то без примедбе, а „П. Лојд" и други чивутски листови прештампаше. Да неко напише: „Тамо у Срему кад неко нема кајше за опанке, он одере Мађара кога првог сретне, кожу с леђа и с тим се испомаже," чивутски листови би и то наштампали као истину. Жалосно је да Мађари немају ни једног дневног листа, који је чисто у њиховим рукама, него им Чивути дају „обавештаја" и упутства, а сви ти обавештаји и сва та упутства иду за тим да надраже Мађаре до крајности против народности. Зашто и не би, кад је Чивутима добро, и само донде добро, док се други кошкају, те немају времена да гледају, шта они раде.

Гласови из Србије. Ђенерал у пензији, Милутин Јовановић, умро је у суботу, 22. о. м., напрасно. Сахрањен је у понедељак изјутра, уз војничку почаст која припада његову чину. — Свечани скуп Академије Наука биће 30. ов. месеца, у 4 сата по подне у дворани велике школе. На овом скупу извршиће се свечани проглас академика г. Мих. Валтровића читањем његове расправе: поглед на стару српску уметност. — У Битољу се отвара српски генерални консулат. За генералног консула постављен је г. Димитрије Боди, секретар српске дипломатске агенције у Софији, а за вице консула г. Петар Манојловић, досадањи вицеконсул у Скопљу.

† **Др. Баумбергер** чувени професор на бечкој мед. клиници умр'о је прошлог петка ујутру. Бечки универзитет, и цео научни свет претрпише том смрћу велики губитак.

Позориште у Босни. Пишу нам из Сарајева: „Какво је стање у Босни, можете увидети и из ове мале белешке, коју вам шаљем. Овде је била Протићева позоришна дружина. Она је давала представе под именом „народно позориште", но Срби су га само зато слабо посећивали, што се није хтело назвати „српско народно позориште" или бар „српско позориште." Комаће је морало прелазити цензуру, те је јако искасапљено. „Мерима" није смела бити Туркиња, него Гркиња. У „Крст и круна" избрисала ја цензура „опасне" речи: „Живео српски краљ," па их заменула са речима: „Живео наш краљ." У „Потурици" је цензура забранила речи: „Тужићемо се руском конзулу." — Ове „ситнице" казују доста. Из Ђурђа Бранковића половину су избрисали. „Бој на Косову" су дозволили играти, по свој прилици само зато што се тамо казује како је пропало српско царство и како су Турци српском цару главу отсекли. Због оваких прилика морало се претстављати страно комаће, које није за нас, као н. пр. „Лукреција, Борџија" и томе подобно." — Ова мала белешка заиста много казује.

Женскиње чиновници. Изашла је министарска наредба, према којој ће се од сад на брзојавним и поштанским звањима, постављати само женскиње за чиновнике, т. ј. у колико их има спремне за тај посао, — Ову наредбу поздрављамо у интересу еманципације женскиња.

Трговина.

= **Нови Сад**, 29. октобра (10. новембра.) Житарска радња. На житним пијацама и горњим и нашим доњим, настао је застој у радњи пошто је довоз са хладноће и овамо доле са хрђавим путова врло слаб. Цена је шеници напредна. Кукуруз на горњим пијацама малаксава доклен се овамо доле одржао на досадањој цени. Зоб и јечам без промене. Данас је цена рани на нашој пијаци ова: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф. 10—20 н. по неки колски товар је изврсне каквоће и до 7 ф. 30 н. плаћен. Наполица 5 ф. 90—6 ф. Јечам по каквоћи 4 ф. 40—60 н. Зоб 4 ф. 40—50 н. Кукуруз некрљен 2 ф. 60 н. окрљен 3 ф. 80 н. Све од 100 кгр.

На свима осталим пијацама нашим данас у очи недеље влада празнина, нити је изнесено које робе на продају у што већој мери.

Време строго зимски хладно, снег се чврсто држи. Вода у Дунаву у малом опадању.

*

У **Будимпешти** 28. октобра. (9. новембра.) Шеница само умерено нуђена, воља за куповање ограничена, тенденција врло чврста, уз промет од 25.000 м. ц. цена и опет са 5 новч. повишена. Остала се зрна слабо довозе, промет је слаб но цене се осим кукурузу чврсто држе. Плаћана шеница потиска тешка 81.5 8 ф. 25 н. 81. 8 ф. 20 н. 80.5 8 ф. 15 н. 80. 8 ф. 10 н. 79.5 8 ф. 5 н. 79. 8 ф. 78.5 7 ф. 95 н. 78. 7 ф. 95 н. Пештанска 79. 7 ф. 90 н. 78.5 7 ф. 85 н. Бачка 78.5 7 ф. 92½ п. Банатска 79. 7 ф. 95 н. Све на три месеца.

Шеница за пролеће 8 ф. 37—39 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 22—24 н. Зоб за пролеће 5 ф. 59 до 61 н.

*

У **Будимпешти** 27. октобра. (8. новембра.) На марвени вашар догоњено 772 ком. угар. волова, 842 ком. угар. крава, 899 ком. волова српских, 15 ком срп. крава, 92 ком. румунских волова, 48 ком. бивола, 52 ком. бикова. Свега 2769 ком. рогате марве. Пошто је и на овај вашар мање него обично догоњено цена се унапредила са 1 ф. по м. центи. Плаћани угарски волови творнички угојени 25—29 ф., угар. пустарски 19—25 ф. српски пустарски волови 19—27 ф. биволи 15—17 ф. угар. краве 16 до 21 ф. од метер центе живи на меру; пореза за потрошарину спада на купца.

Телећа пијаца. Пошто је настало јако хладно време и слаб довоз пијаца се јако учврстила; плаћани живи теоци 38—46 н. заклани 60—70 н. од 1 кгр. са 7—8 кгр. одбитка по комаду без порезе на потрошњу.

На овчијем вашару недељном је било 1420 ком. оваца разне пасмине; са малога је догона цена са 50 н. до 1 ф. по пару порасла. Плаћане угарске коврџаке 8—12 ф. од пара или 26—28 н. од 1 кгр. немачке овце 8—14 ф. од пара или 27—30 новч. од 1 кгр.

*

У **Штајнбруху** 27. октобра. (8. новембра.) Радња са угојеним свињама без промене. 6. о. м. је било у обори 91.232 ком. 7. о. м. догоњено 1900 ком. на против одгоњено је 2097 ком. те је данас на окупу 91.125 ком. Цене без промене.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 29. октобра у вече.)

Лондон. На Лордмајоровом банкету рекао је Солсбери, да он мисли, да Европа жели мира, јер за случај рата коначно би пропао онај, који би био побеђен. Но мора се бојати, да ће бујни осећаји народа увући владе у рат. Даље се мора бојати човек, кад види овако до зуба наоружану Европу. Он, Солзбери мисли да 5 европских велесила издржавају 12 милијона војника, те се свако мора питати: како ће се то свршити? Усред таквог стања не сме Енглеска ладнокрвно гледати, но мора своју снагу развијати, јер и ако владе желе мир, има свуда део народа, који жели рат. Једино се може казати за Енглеску да ни влада ни народ неће рата.

Њујорк. Републиканску већину рачунају на 15 посланика.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Пресудом будимпештанског кр. судбеног стола, као штампарског суда од 13. (25.) октобра о. г. бр. 32.694 ослобођена је **I. свеска „Народног пријатеља" за г. 1888.**

„ТРЕБА ЛИ НАРОДУ ПОЛИТИКА?"

НАПИСАО ЈАША ТОМИЋ

коју је полиција сл. кр. вароши Новога Сада 24. јануара (5. фебруара) о. г. конфисковала била.

Позивајући српски читалачки свет на претплату, уреднички одбор се нада, да ће народ једнодушним одзивом признати и наградити оне напоре уредничког одбора, које је овај око издавања ове прве свеске имао.

Према решењу средишњег одбора **„Целокупне српске (народне слободоумне странке"**, донесеног у седници од 25. октобра 1887. год., покренут је **„Народни пријатељ"** у цели обавештаја и обучавања народног у свима гранама његовог јавнога живота. Те књижице морају бити уређиване у духу нашег програма, а бавиће се политиком, просветом, економијом и друштвеним питањима.

Наш средишни одбор поверио је уређивање тих књижица **уредничком одбору** и изабрао је у тај одбор **др. Милана Божеског, Живка Вулетића и Јашу Томића.**

„Народни пријатељ" излазиће у књижицама од 2—3 штампана табака. Те ће књижице свака за себе бити целина. **Претплата на 4 свеске стаје 1 форинту. Поједине свеске коштају 30 новч.**

Средишни одбор се нада, да ће се имућнији чланови странке претплатити на више књижица, те онај сувишак поклонити сиромашнијим члановима наше странке.

Тим је средишни одбор имао на уму, да се „Народни пријатељ" што већма распростре у народ, а имао је на уму и то, да буде што већи приход од тих књижица. Тај приход ће бити својина странке и употребиће се на просветне и добротворне цели.

Новци и претплата шаљу се на благајника одборског г. Јована Т. Чавића у Новом Саду.

У Новоме Саду могу се поједине књиге добити у књижари Луке Јоцића.

Уреднички одбор „Народног пријатеља."

Изашао је из штампе

„ЈАВОР"

БРОЈ 44.

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Властник: **Змај Јован Јовановић.** Уредник: **Др. Илија Огњановић.**

Садржај:

Песма пропалог идејалисте на самрти. (Саопћено Радован Кошутић.) — Сараценска невеста. Приповетка из средњега века. (Наставак.) — Српске народне песме. Послао их Фране Радић, професор у Корчули (Далмацијa.) 1. Краљевић Марко и невирна му љуба. — Клин клином. Шаљива игра у једном чину. Написао Драгутин Кишфалуди. — „Умир освете" код Црногораца. (Наставак.) — Жене и наука. Од Х. Т. Бокла. (Свршетак.) — Листак. Како ваља јести? Од Хенрика пл. Палвиља. — Књижевност. — Белешке. — Читуља. — Разно. — Књижне белешке. — Нове књиге.

„Јавор" излази сваке недеље на читавом табаку и стаје на 3 месеца ф. 1·25. За стране земље ф. 1·50.

У Н. Саду, 29. октобра 1888.

Лука Јоцић,
издавач „Јавора."

✝

Претешким болом срца и душе јављам сродницима, пријатељима и познаницима, прежалосну вест, да се је мој мили и непрежаљени супруг, односно брат и деда

ПЕТАР СМИЉАНИЋ

парох у Негославци

након дугог и тешког душевног и телесног боловања, у 58. години живота свога, 17. октобра у 12 часова ноћу у вечност преселио.

Тело милог ми покојника опојано је у овдашњој православној цркви, дана 19. окт. у 3 часа по подне и затим код овдашње старе цркве у породичну костурницу матери земљи предано.

Вечан му спомен!

Покојник је две године служио као ђакон у Осеку, пет година као ђакон и васпитач младежи у Вуковару, а 26 година служио је на олтару Богу и народу.

Покојник је био одличан свештеник, искрен брат, добар отац и редак супруг. Њега оплакује неутешена супруга, Софија Смиљанић рођена Димитријевић, Каменко Јанковић унук, Стеван Смиљанић брат, Јулка Бошњаковић сестра, Ана Јовановић сестра, Јелена Коњевић сестра.

Уједно захваљујем овим браћи свештеницима, који моме супругу последњу почаст указаше, до ладног гроба отпратише и код своје деце оставише.

О небо, да ли покриваш још коју несрећну мајку мени равну!? Та валда срца нема, та ока нема, које неби топлом сузом, ове тужне ретке оросило! Проклета судбо! Гониласи ме 18 месеци, отрже ми четворо деце моје из мајчиног загрљаја, па ни две године навршила ниси, оте ми и супруга мога, потоњу рану и обрану, остави ме самарану, да кајем дане мученичке за све изгубљене.

У Негославци 26. октобра 1888.

Несрећна мати и супруга
Софија Смиљанић.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких пароброда од 3. октобра 1888. до даље наредбе.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН, ТИТЕЛ и ПОТИСКЕ ШТАЦИЈЕ: средом, петком и недељом у 1¼ сата после подне. (Прва лађа 5. октобра.)

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД-ОРШАВУ: средом, петком и недељом у 1¼ сата после подне. (Прва лађа 5. октобра.)

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: понедељником, средом и суботом 12½ сати после подне. (Прва лађа 3. октобра.)

У Новом Саду 2. октобра 1888.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

Ganzseidene bedruckte Foulards von fl. 1.20 bis fl. 3.90 per Meter versendet roben- und stückweise zollfrei das **Fabrik-Depot G. Henneberg** (k. k. Hoflief.), **Zürich**. Muster umgehend. Briefe 10 kr. Porto.

ВИНА И БЕРМЕТА.

Потписани јављам п. н. публици, да сам почео точити изврсно бело и црно вино из својих виногради, као и доброг српског бермета

ВАН КУЋЕ

у кући г. Менрата до кафане „Централе".

С поштовањем
Мита Савић.

1—

ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК

вешт мануфактурној, жељезној и шпецерајној радњи, жели своје досадање место променути.

Под насловом „Д. Ц." упитати администрацију овога листа. 1—

У гвожђарској радњи

МИХАИЛОВИЋА И ГРГУРОВА

У ВУКОВАРУ

налази се упражњено место једног помоћника. Ступити може одма. 3—3

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

С. УРОШЕВИЋА

У ВРШЦУ

потребује два вешта помоћника који могу одма ступити. 2—2

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ЛУКЕ МАРИЋА

У ШИДУ

потребује једног млађег помоћника. 2—3

„МИНЕРВА"

Redaction Budapest Palatingasse 15, ставља свима сталежима, многобројне срећне и богате женидбе на благохотно располагање. Ексемпларе са даљном убавјести шаље уз послање 30 н. поштански марака горња редакција.

2—3

2—

ТРГОВАЧКА КУЋА БЕРНХАРДА ТИХО-А

у Брину, Krautmarkt 18, у својој кући, шаље уз плату у наточ:

Чоју за госпође чиста вуна, у свима модерним бојама, двоструко широко 10 метери 8 фор.

Нигер-лоден најновија и најтрајнија роба за женске хаљине двоструко широко 10 метара 5 ф. 50 н.

Рагуза. Модни штоф двоструко широк за костиме у свим бојама као и у пругама и кариран 10 метери 9 фор.

Црног терна саски фабрикат, двоструко широк, 10 метери фор. 4.50

Драјдрата најбоља каквоћа, 60 см. широко 10 метери фор. 2 80

Вуненог рипса у свима бојама, 60 см. широко 10 метери фор. 3.80

Карираних штофова за хаљине 60 см. широко, најновије мустре 10 метери фор. 2.50

Фланел Валерија најновија модерни десини 60 цм. широко 10 метара 4 фор.

Баршант за хаљине модерни десини 10 метара 3 фор.

Калмик најбоља каквоћа 60 цм. широк 10 метери фор. 2.70.

Зимња марама чиста вуна ¾ велика 1 ком. 2 фор.

Марама дубл-велур чиста вуна, вел. ¾ 1 комад фор. 3.50 Плетена марама за главу вел. ⁵/₄ 1 ком. 80 н.

Јакне за госпође са свиленим дугметима у свим бојама комплет вел. 1 комад фор. 1.50.

Кошуље за раднике од румбург. оксфорда комплет вел. 3 комада 2 фор.

ЈЕДНА ГАРНИТУРА ОД ЈУТЕ два креветска и један стони чаршав са рујтама фор. 3.50

Завесе од јуте турска мустра један пар завеса фор. 2.30

ЈЕДНА ГАРНИТУРА ОД РИПСА састоји се из 2 креветна и једног стоног чаршава са свиленим рујтама фор. 4.—

ОСТАТАКА ОД ХОЛАНДСКИХ ЋИЛИМОВА од 10—12 метери дугачких један остатак фор. 3 60

КУЋЕВНОГ КОНЧ. ПЛАТНА 1 ком. 30 рифи ⁴/₄ ф. 4.50 1 ком. 30 рифи ⁵/₄ ф. 5.50

Кинг-тканине боље од кончаног платна 1 ком. ⁵/₄ широко, 30 рифи фор. 6 —

Шифона 1 ком. 30 рифи, прима ф. 5.50 најбољи квалитет ф. 6.50

Оксфорда за прање, добар квалитет 1 комад 30 рифи фор. 4 50

Канафаса 1 ком. 30 р. љубичастог ф. 4.80 1 ком. 30 рифи црвеног ф. 5 20

Гарн-канафаса 1 ком. 30 рифи љубичастог и црвеног фор. 6.—

1 коњски покровац најбољи фабрикат 190 см. дугачак, 130 см. широк фор. 1.50 Један фијакерски покровац 190 см. дугачак 130 см. широк фор. 2.50.

Женских кошуља од јаког кончаног платна са крезлама 6 комада фор. 3.25

Женских кошуља од шифона и платна са финим везом 3 ком. фор. 2.50

Мушких кошуља свој фабрикат, белих или шарених 1 ком. Ia ф. 1.80 II. ф. 1.20

Нормална кошуља комплет, велика 1 ком. ф. 1 50 **Нормални гаће** комплет, велике 1 ком. ф. 1.50

Фабрично сложиште чојаног еспапа

Брински штоф за мушко одело у остатцима из најчистије и најфиније вуне 3¹⁰ метра за читаво зимско одело 5 фор.

Штоф за зимски капут рест 2·10 метера, за комплетан зимски капут, у приној, браун и плавој боји. ф. 5 50.

!! УЗ ПРИЛИКУ !! ОСТАТАКА БРИН. ШТОФОВА један остатак за мушке хаљине 3·10 метера дугачак ф. 3.75

ШТОФОВА ЗА ГОРЊЕ КАПУТЕ најфинија каквоћа за један горњи капут фор. 7.—

Мустре се шаљу бадава и наплаћеном поштом; што се коме не допада, прима се натраг без поговора. 13 20

Нема више зубобоље! при употреби **анатеринске Др. ПОПА воде за уста** лекара од светског гласа и правог д. кр. дворског лекара, као средство за чување од зубобоље и болести у устима, као опробана вода за гргљање при хроничној вратобоји и нужно средство при употреби минералних вода, које у свези са

Прашком од зуба или зубном пастом Др. Попа одржава увек здраве и лепе зубе.

Др. Попа зубна пломба да сами испунимо шупље зубе.

Др. Попа биљни сапун против бубуљица сваке врсте и изврстан за купање.

ЦЕНА: **Анатеринска вода за уста** 50 нов., 1 фор., 1 фор. 40 нов. **Анатеринска паста за зубе** у дозама 1 фор. 22 нов., **мирис. паста за зубе** по 35 нов., **прашак за зубе** 63 нов., **пломба за зубе** 1 ф., **биљни сапун** 30 новч.

Од купања лижне анатеринске воде за уста, која по анализи највише по здравље шкодљивих мешавина у себи има, изричито одређујемо.

ГЛАВНИ ДЕПО: **Wien, Stadt, Bognergasse Nr. 2.** 32—38

Може се добити у **Н. Саду:** у апотеци Гровингеровој и Г. Пуавшића, код Л. Стојановића, Д. Коде, Е. Слезака и П. Јовановића. У **Паланци:** код К. Харликовића апот. У **Футогу:** у апот. С. Пенка. У **Петроварадину:** у апот. Е. Алаши. У **Бачу:** Ј. Доминић апот. У **Петроварадину:** у апот. наследника Деодатових. У **Карловци:** у апот. Л. Страсера насл. У **Руми:** у апот. И. Хонцеа и А. Козјака. У **Инђиу:** у апот. Ф. Ластов. У **Митровици:** у апот. Петровића, Цајсбергера. К. А. Суботића У **Иригу:** у апот. П. Веселића. У **Вуковару:** ф. Кирхбауа, А. Краљовића апот., Васе Лукића тр. У **Бресторцу:** К. Корана. У **Ердевику:** Ј. Здравкаа апот. У **Шиду:** А. Костића апот У **Жупањи:** А. Тамач апот.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.